

This eChok volume of
Deuteronomy
Volume 2

לע"נ גבריאל בן לאה ז"ל • נלב"ע י"ד ניסן תשס"ג

is Dedicated in loving memory of
Gabriel (Cabra) Bildirici

*by his wife Nina Bildirici
and his children & grandchildren*

it is equal to someone who transgresses them at a time when his impulse overpowers him, not to one who rejects those commandments or who puts himself outside of the community and violates them continually.

הָרַע כְּנֶגֶד שְׁלֹשׁ עֲבֻרוֹת רוּצָה לוֹמַר כְּנֶגֶד עוֹבֵר אוֹתָן לַעֲת שְׂתִתְקַפּוּ יִצְרוּ לֹא כְּנֶגֶד הַמּוֹמֵר וְהַיּוֹצֵא מִן הַכֶּלֶל לַעֲבֹר עֲלֵיהֶן בְּכָל עֵת:

Practical Law:

Rambam, Laws of Blessings, Chapter 7

(1) The waiter who stands before those reclining does not eat with them. But it is in manner of kindness to place into his mouth some of each cooked food, in order to settle his mind. If they give him wine, he recites a blessing on each cup that is given to him [separately], since his drinking is not dependent upon his own will, rather, on their will [and he, therefore, does not know when he receives the first cup and recites the blessing, whether or not he will receive an additional cup]. (2) If one of those reclining goes out to urinate, he washes [the] one hand [he utilized] and comes back in. If he [went out and] conversed with another person, remaining there a long time, he washes both hands and enters. If they were reclining for drinking [only and one left the table], he enters, sits in his place, [turns away from the other guests] washes his hands and then turns his face towards the guests. Why [in the case of drinking] does he wash at his place [and not before he enters]? Lest they say that he did not wash his hands, since there is no food there [however, in a case when they were eating he may wash before he enters, since the people present will assume that he washed before entering and would not eat without washing].

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ז

א השמש שְׁעוֹמֵד לִפְנֵי הַמְּסַבִּין אֵינוֹ אוֹכֵל עִמָּהֶן. וְדַרְךְ רַחֲמֵנוּת הוּא לִתֵּן לְתוֹךְ פִּי מִכֵּל תְּבַשִּׁיל וְתְבַשִּׁיל כְּדִי לִישֵׁב דַּעְתוֹ. וְאִם נָתַנוּ לוֹ יַיִן מְבַרֵךְ עַל כָּל כּוֹס וְכוֹס שְׁנוֹתֵינִן לוֹ מִפְּנֵי שְׂאִין שְׂתִיתוֹ הַלְוִיָּהּ בְּרִצּוֹנוֹ אֶלָּא בְּרִצּוֹנָם: ב יֵצֵא אֶחָד מִן הַמְּסַבִּין לְהִשְׁתֵּיךְ מִיַּם נוֹטֵל יָדוֹ אַחַת וְנִכְנֵס. דְּבַר עִם חֲבֵרוֹ וְהִפְלִיג נוֹטֵל שְׂתִי יָדָיו וְנִכְנֵס. אִם הָיוּ מְסַבִּין לְשִׁתִּיהָ נִכְנֵס. וְיֹשֵׁב בְּמִקּוֹמוֹ וְנוֹטֵל יָדָיו וְאַחַר כֵּךְ מַחְזִיר פְּנָיו לְאֹרְחָיו. וְלִמָּה נוֹטֵל בְּמִקּוֹמוֹ שְׂמָא יֹאמְרוּ לֹא נוֹטֵל יָדָיו מִפְּנֵי שְׂאִין שָׁם אֲכִילָה:

BERAKHA FOR TUESDAY

TORAH

וזאת הברכה ליום שלישי

תורה

יכין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה דמילוי הה דשם ב"ן להשאייר בו הארה מתוספת הנפש משבת שעברה

יֵא בְּרַךְ יְדוּהָ חֵילוֹ וּפְעָל יָדָיו תִּרְצָה מְחִץ יֵא בְּרַךְ יֵי נִכְסוּהִי וְקָרְבִן יְדוּהִי

(11) May the Lord bless his resources and favorably accept the work of his

RASHI

רש"י

(11) מחץ מתנים קמיו — means: [May He] strike those who rise up against him, in the

(יא) מחץ מתנים קמיו. מחץ קמיו מכת מתנים,

תִּקְבַּל בְּרַעְוָא תִּבְרַח חֲרִיצָא
 דְּסַנְאָוּהִי וּדְבַעְלֵי דְבִבּוּהִי דְלֵא
 יְקוּמוּן: יב לְבַנְיָמִן אָמַר רַחֲמָא
 דְּיֵי יִשְׂרָאֵל לְרַחֲצָן עֲלוּהִי יְהִי
 מְגֻן עֲלוּהִי כָּל יוֹמָא וּבְאַרְעָה

מִתַּנִּים קָמִי וּמִשְׁנֵאֵי מִן־יְקוּמוּן: ס
 יב לְבַנְיָמִן אָמַר יְדִיד יְדוּהַ יִשְׁכֵּן לְבִטָּה
 עָלָיו חֲפָה עָלָיו כָּל־הַיּוֹם וּבֵין כַּתְפָּיו שָׁכֵן:

hands; may He strike the loins of those who rise up against him and his enemies, so that they will not recover. (12) And of Binyamin he said: The Lord's beloved one will dwell securely beside Him; He protects him all day long, and dwells

RASHI

רש"י

loins. This is similar to the verse (Psalms 69:24), "Make their loins waver continuously. Here, Moshe was referring to those who contested the priesthood (Sifrei 33:11). Another explanation [of this verse]: Moshe saw [with prophetic inspiration] that [Mattityahu] the Chashmonai and his sons would in the future wage war with the Yevanim [Greeks Assyrians]. He therefore prayed for them, because they were few in number, namely, the twelve sons of [Mattityahu] the Chashmonai and Elazar, against several myriads of the enemy. Hence, Moshe said here: "May the Lord bless his army (חילו) and favorably accept his endeavor" (see Tanchuma Vayechi 14).
 — [May the Lord ...] strike the loins of those who rise up against him and of his enemies, so that they will have no recovery.

(12) **And of Binyamin he said** — The blessing given to Levi pertains to the service involving sacrifices [in the Holy Temple]. Now, since the blessing given to Binyamin pertains to the Holy Temple which is built within his territory, Moshe juxtaposes the blessing of Binyamin to that of Levi [because of their connected themes]. Moshe then brings Yosef's blessing immediately after Binyamin, for Yosef too had [a Sanctuary built within his territory, namely] the Sanctuary of Shiloh was erected in his territory, as the verse says (Psalms 78:67), "And he rejected the Tent of Yosef." And because the permanent structure of the Holy Temple is dearer to God than the transient structure of the Shiloh Sanctuary, Moshe brings [the blessing of] Binyamin before [that of] Yosef [even though Yosef was older than Binyamin].
 חֲפָה עָלָיו — means: Covers him and protects him. **All day long** — i.e., forever. Since the time Yerushalayim was [formally] chosen [as the seat of the Divine Presence within the Holy Temple], the Divine Presence has never dwelt in any other place (Mekhilta 12:4).
 — [literally, "and dwells between his shoulders."] The Holy Temple was built on the highest point of Binyamin's territory, except

כְּעֵנֶן שְׂנֵאָמַר "וּמִתַּנִּיהֶם תִּמִּיד הַמַּעַד", וְעַל
 הַמַּעֲוָרִין עַל הַהֶהוּנָה אָמַר בֵּן. דְּבַר אַחַר, רָאָה
 שְׁעִתִּידִין חֲשֵׁמוֹנָאֵי וּבְנָיו לְהִלָּחֵם עִם הַיּוֹנִים,
 וְהַתְּפַלֵּל עֲלֵיהֶם, לְפִי שְׁהָיוּ מוֹעֲטִים, י"ב בְּנֵי
 חֲשֵׁמוֹנָאֵי וְאַלְעָזָר, כְּנָגֵד כְּמָה רַבּוּת, לְכָף נֶאֱמַר
 "בְּרַף ה' חִילוֹ וּפְעַל יָדָיו תִּרְצָה": וּמִשְׁנֵאֵי מִן
 יְקוּמוּן. מִחֵץ קָמִי וּמִשְׁנֵאֵי, מִהִיּוֹת לָהֶם תְּקוּמָה:
 (יב) לְבַנְיָמִן אָמַר. לְפִי שְׁבִרְכַת לֵוִי בְּעִבּוּדַת
 הַקָּרְבָּנוֹת, וְשֶׁל בְּנֵימִין בְּבָנִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּחִלְקוֹ,
 סִמְכָן זֶה לָזֶה. וְסִמְךָ יוֹסֵף אַחֲרָיו, שְׂאֵף הוּא, מִשְׁכָּן
 שִׁילָה הִיָּה בְּנֵי בְּחִלְקוֹ, שְׂנֵאָמַר "וַיִּמָּאֵס בְּאַהֲלֵ
 יוֹסֵף", וְגו' וּלְפִי שְׁבִית עוֹלָמִים חֲבִיב מִשִּׁילָה, לְכָף
 הַקָּדִים בְּנֵימִין לְיוֹסֵף: חֲפָה עָלָיו. מִכֶּסֶה אוֹתוֹ, וּמְגִין
 עָלָיו: כָּל הַיּוֹם. לְעוֹלָם מִשְׁנִבְחָרָה יְרוּשָׁלַיִם, לֹא
 שָׁרְתָה שְׂכִינָהּ בְּמִקוֹם אַחַר: וּבֵין כַּתְפָּיו שָׁכֵן.
 בְּגוֹבַה אֲרִצוֹ הִיָּה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּנוֹי, אֶלָּא שְׁנִמּוּךְ

תִּשְׂרִי שְׁכֵנֶתָּא: יג וְלִיּוֹסֵף אָמַר
מְבָרְכָא מִן קֳדָם יי אֲרַעָה
עֲבָדָא מְגַדְנִין מְטֵלָא דְשָׁמַיָא
מְלַעֲלָא וּמִמְבוּעֵי עֵינָוֶן
וּתְהוּמִין דְּגַגְדָן מִמְעַמְקֵי אֲרַעָא
מְלַעֲרֵ: יד וְעֲבָדָא מְגַדְנִין
וְעַלְלָן מִיבּוּל שְׁמֵשָׁא וְעֲבָדָא

ס שלישי יג וְלִיּוֹסֵף אָמַר מְבָרְכָת יְדוּהָ אֲרַעְיוּ
מִמְגַּד שָׁמַיִם מְטֵל וּמִתְהוּם רִבְצַת תַּחַת:
יד וּמִמְגַּד תְּבוּאוֹת שְׁמֵשׁ וּמִמְגַּד גְּרֵשׁ
יִרְחִים: טו וּמְרֹאֵשׁ הַרְרֵי־קָדָם וּמִמְגַּד

מְגַדְנִין מְרִישׁ יִרְחַ בִּירְחַ: טו וּמְרִישׁ טוּרְיָא בְּפִירְיָא וּמְטוּב

between his shoulders. (13) And of Yosef he said: His land is blessed from the Lord, with the sweetness of heaven, the dew and [the waters] that lie in the depth below; (14) And with the sweetness produced by the sun, and with the sweetness of the moon's yield; (15) With the crops of early mountains, and with

RASHI

that this location was twenty-three cubits lower than the Eitam Well (see Yoma 31a). Now, it was David's intention to build the Holy Temple on this [higher site, at the level of the Eitam Well], as is taught in Shechitat Kedoshim [Zevachim 54b]: [However,] they said to David: "Let us build it a little lower, for the verse says, And dwells between his shoulders [which are lower than the head] — and there is no part of an ox more beautiful than its shoulders." (13) **His land is blessed from the Lord** — For throughout the inheritance of all the tribes, there was no land more full of goodness than that of Yosef (Sifrei 33:13). ממגד — [This word denotes]

delicacies and sweetness. **The depth** — The [waters which lie in] the depth [of the earth] ascend, and moistens the land from below (תחת). You will find that in the case of each tribe, Moshe's blessing resembles Yaakov's blessing [to the same tribe. For instance, Yaakov blessed Yosef also with the words (Genesis 49:25), תהוום רבצת תחת, (14) **And with the sweetness produced by the sun** — for Yosef's land was well-exposed to the sun, which sweetened its fruit (Sifrei 33:14). **The moon's yield** — There are fruits which are ripened by the moon (ירח) (ibid.): these are קשואין (cucumbers) and דלועין (gourds, pumpkins). Another explanation of גרש ירחים: [This refers to fruits] which the earth expels (גרש) and brings out [from itself] month (ירח) by month. (15) **ומראש הררי קדם** — And blessed with the fruits that are first (ראש) to ripen, for the mountains upon which these [fruits are located] advance (קדם) the ripening of their

רש"י

כ"ג אמה מעין עיטם, ושם היה דעתו של דוד לבנותו, כדאיתא בשחיטת קדשים "אמרי נחתי ביה פורתא", משום דכתיב "ובין כתפיו שכן", אין לה נאה בשור יותר מכתפיו: (יג) **מברכת ה' ארצו**. שלא היתה בנחלת השבטים ארץ מלאה כל טוב כארצו של יוסף: **ממגד**. לשון עדנים ומתק: **ומתהוום**. שהתהוום עולה, ומלחלח אותה מלמטה. אתה מוצא בכל השבטים ברכתו של משה מעין ברכתו של יעקב: (יד) **וממגד תבאות שמש**. שהיתה ארצו פתוחה לחמה, וממתקת הפרות: **גרש ירחים**. יש פרות שהלכנה מבשלתן, ואלו הן, קשואין ודלועין. דבר אחר, "גרש ירחים" שהארץ מגרשת ומוציאה, מחדש לחדש: (טו) **ומראש הררי קדם**. ומבורכת, מראשית בשול הפרות, שהרריה

רמן דלא פסקון:

גְּבֻעוֹת עוֹלָם:

the sweetness of perennial hills.

RASHI

fruits [thus, "the early mountains"]. Another explanation: This verse teaches us that the creation of the mountains in the territory of Yosef preceded (קדם) that of all other mountains (Sifrei 33:15). —

means: Hills which produce fruit continuously (עולם), and do not cease [from producing fruit even] in the dry seasons.

רש"י

מְקַדְּמִין לְבָבֵר בְּשׁוּל פְּרוֹתֵיהֶם. דְּבַר אַחַר, מִגִּיד שְׂקֻדְמָה בְּרִיאַתָּן לְשֵׁאֵר הָרִים: גְּבֻעוֹת עוֹלָם. גְּבֻעוֹת הַעוֹשׂוֹת פְּרוֹת לְעוֹלָם, וְאֵינָן פּוֹסְקוֹת מֵעוֹצֵר הַגְּשָׁמִים:

PROPHETS I Kings 8-9

סד בְּיוֹמָא הַהוּא קֻדֵּשׁ מִלְכָּא ית גו דְּרִתָּא דִּי קִדְּם בֵּית מְקֻדָּשָׁא דִּי אַרִי עֶבֶד תַּמָּן ית עֲלֵתָא וְיִת מִנְחָתָא וְיִת תְּרִבִּי נִכְסֵת קוּדְשִׁיא אַרִי מְדַבְּחָא דְנִחְשָׂא דִּי קִדְּם יִי דְחִיק מִלְּסוּבְּרָא ית עֲלֵתָא וְיִת מִנְחָתָא וְיִת תְּרִבִּי נִכְסֵת קוּדְשִׁיא: סה וְעֶבֶד שְׁלֹמֹה בְּעֶדְנָא הָהִיא ית חָגָא וְכָל יִשְׂרָאֵל עִמָּה קָהֵל גְּדוֹל מִלְּבוּא חֲמַת

נביאים מלכים א פרק ח-ט

סד בְּיוֹם הַהוּא קֻדֵּשׁ הַמֶּלֶךְ אֶת־תוֹךְ הַחֲצָר אֲשֶׁר לִפְנֵי בֵּית־יְדוֹה כִּי־עָשָׂה שָׁם אֶת־הָעֹלָה וְאֶת־הַמִּנְחָה וְאֶת חֲלְבֵי הַשְּׁלָמִים כִּי־מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר לִפְנֵי יְדוֹה קָטָן מִהַכִּיל וְאֶת־הָעֹלָה וְאֶת־הַמִּנְחָה וְאֶת חֲלְבֵי הַשְּׁלָמִים: סה וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה בַּעַת־הַהִיא וְאֶת־הַחָג וְכָל־יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ קָהֵל גְּדוֹל מִלְּבוּא חֲמַת בְּעֶדְנָא הָהִיא ית חָגָא וְכָל יִשְׂרָאֵל עִמָּה קָהֵל רַב מִמֵּעֲלָנָא דְחֲמַת עַד נִחְלָא דְמִצְרַיִם קִדְּם יִי אֱלֹהָנָא

8. (64) On that day the king consecrated the middle of the courtyard that was before the Temple of the Lord, for there he offered the burnt-offerings, the meal-offerings, and the fat of the peace-offerings, for the copper altar that was before the Lord was too small to contain the burnt-offerings, the meal-offerings, and the fat of the peace-offerings. (65) And Shlomoh observed the Festival at that time and all Israel with him, a great assemblage from the entrance of Chamat to the brook of Egypt, before the Lord our God, seven days and seven days

RASHI

8. (64) **The middle of the Courtyard** — He consecrated the pavement of the Temple Courtyard with the sanctity of the altar, in order to sacrifice upon the pavement. **For the copper altar** — The stone altar which he had made instead of the copper altar. **Was**

too small to contain the burnt-offerings, the meal-offerings — for they brought very many. (65) **From the entrance of Chamat** — which is in the north of Eretz

רש"י

(סד) אֶת תוֹךְ הַחֲצָר. קֻדֵּשׁ אֶת רִצְפַת הָעֶזְרָה בְּקֻדְשׁ הַמִּזְבֵּחַ לְהַקְטִיר עַל הָרִצְפָּה: כִּי מִזְבֵּחַ הַנְּחֹשֶׁת. מִזְבֵּחַ אֲבָנִים שְׁעָשָׂה תַּחַת מִזְבֵּחַ הַנְּחֹשֶׁת: קָטָן מִהַכִּיל אֶת הָעֹלָה וְאֶת הַמִּנְחָה. שֶׁהֵרְבוּ לְהֵבִיא: (סה) מִלְּבוּא חֲמַת. שְׁהִיא בַּצְּפוֹנָה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל:

שבעא יומין חנוכת ביתא
 ושבעא יומין חגא ארבעת
 עשר יומין: טו ביומא תמינאה
 שלח ית עמא וברכו ית מלכא
 ואזלו לקרויהון כד חדן
 ושפירא לבהון על כל טבתא
 דעבד יי לדוד עבדיה
 ולישראל עמה: א והוה כד
 שיצי שלמה למבני ית בית
 מקדשא דיי וית בית מלכא
 וית כל רעות שלמה דאתרעי

ו עד-נחל מצרים לפני ידוה אלהינו שבעת ימים
 ושבעת ימים ארבעה עשר יום: טו ביום השמיני
 שלח את העם ויברכו את המלך וילכו לאהליהם
 שמחים וטובי לב על כל הטובה אשר עשה ידוה
 לדוד עבדו ולישראל עמו: ט א ויהי ככלות שלמה
 לבנות את-בית-ידוה ואת-בית המלך ואת כל-
 חשק שלמה אשר חפץ לעשות: ב וירא ידוה
 אל-שלמה שנית כאשר נראה אליו בגבעון:

למעבד: ב ואתגלי יי לשלמה שנית תניגות כמא דאתגלי ליה בגבעון:

[totalling] fourteen days. (66) On the eighth day he dismissed the people, and they blessed the king and went to their tents, rejoicing and delighted of heart for all the goodness that the Lord had done for David His servant and for Israel His people. **9.** (1) And it was when Shlomoh had finished building the Temple of the Lord and the king's palace, and all Shlomoh's desire that he wished to do. (2) The Lord appeared to Shlomoh a second time as He had appeared to him in Givon.

RASHI

Yisrael, To the brook of Egypt — which is opposite it in the south [as is stated in the section of] Eileh Masai (Numbers 34:58). Seven days — of the inauguration. And seven days — of the Festival of Sukkot. Consequently, they ate and drank on Yom Kippur. (66) For David His servant — to make known that He had forgiven him his sins. And for Israel His people — that He forgave them the sin of Yom Kippur.

רש"י
 עד נחל מצרים. שהוא כנגדה בדרומה, באלה
 מסעי: שבעת ימים. של חנוך: ושבעת ימים. חג
 הסכות נמצא שאכלו ושתו ביום הכפורים: (טו) לדוד
 עבדו. להודיע שמחל לו עונותיו: ולישראל עמו.
 שמחל להם על עון יום הכפורים:

WRITINGS Psalms 77

טו פרוקתא בגבורת אדרעד
 עמד בניא דאליד יעקב וזן
 יוסף לעלמין: יז חמון שכנתך
 בגו ימא אלהא חמון גבורתך

טו גאלת בזרוע עמד בני-יעקב ויוסף סלה:
 יז ראוך מים ו אלהים ראוך מים יחילו אף ירגזו

(16) You have with Your arm redeemed Your people, the sons of Yaakov and Yosef, Selah. (17) The waters saw You, O God; the waters saw You, they were

RASHI

(17) **The**—many—waters saw **You** —when You were revealed upon the sea. (18) **The**

רש"י
 (יז) ראוך מים. רבים בשנגלית על היים: (יח) זרמו

עַל יִמָּא רְתַתּוֹן עַל מֵיָא לְחוּד
 אַתְרַגְזוֹן תְּהוּמֵיָא: יח אֲחִיתוּ
 מֵיָא עֲנִי שְׁמֵיָא קְלִין יִהְבוּ
 שְׁחָקִי לְחוּד כְּפִי גִרְרָךְ אֲזַלִּין
 וּמִשְׁתַּלְּהִיבִין: יט קַל אֲכִלְיֹתְךָ
 בְּגִלְגָּלָא אֲשַׁתְּמַע אֲנֵהִירוּ
 בְּרָקִין תְּבַל רִגְזָת וְאַתְרַגְיַפְתָּ
 תְּהֵמוֹת: יח זָרְמוּ מַיִם וְעִבּוֹת קוֹל נִתְּנוּ שְׁחָקִים
 אֶף־חֲצָצְרֵיךָ יִתְּהַלְכוּ: יט קוֹל רַעְמָךָ וּבְגִלְגָּל הָאֵירוּ
 בְּרָקִים תְּבַל רִגְזָה וּתְרַעַשׂ הָאָרֶץ: כ בֵּינָם דִּרְפָךָ
 (קרי ושְׁבִילֶךָ) וּשְׁבִילֶיךָ בְּמַיִם רַבִּים וְעִקְבוֹתֶיךָ לֹא
 נִדְעוּ:

אַרְעָא: כ בִּימָא דְסוּף אֲוִרְחָךָ וּכְבִּשְׁךָ בְּמִין סְגִיעִין וְרוּשְׁמַת פְּסִיעַתְךָ לֹא אֲתִידְעוּ:

in fear; the depths trembled as well. (18) The clouds flooded forth water, the skies sent out a sound, Your arrows also went forth. (19) The voice of Your thunder was in the whirlwind, the lightnings lighted up the world, the earth trembled and shook. (20) Your way was in the sea, and Your path in the great waters, and Your footsteps were not known.

RASHI

clouds flooded forth waters — *The skies became a flood of thick water. חצצריך is the same as הצריך, Your arrows. (19) In the whirlwind* — *This means [“as a whirlwind,” i.e.] The voice of Your thunder was as a whirlwind on the sea, to rout the Egyptian camp.*

(20) And Your footsteps were not known — *Your footsteps are not visible on the water.*

רש"י

מַיִם עִבּוֹת. שְׁחָקִים נִעְשׂוּ זָרִם מַיִם עֲבִים. חֲצָצְרֵיךָ. כְּמוֹ חֲצִירָה: (יט) בְּגִלְגָּל. כְּמוֹ קוֹל רַעְמָךָ בְּגִלְגָּל עַל הַיָּם לְהוֹם אֶת מַחְנֵה מִצְרַיִם: (כ) וְעִקְבוֹתֶיךָ לֹא נִדְעוּ. אֵין הַפְּסִיעוֹת שְׁלֶךָ נִכְרוֹת עַל הַמַּיִם:

Mishnah Nedarim, chapter 3

משנה נדרים פרק ג

(1) Four types of vows did the Sages invalidate. Namely, vows of incentive, vows of exaggeration, vows in error, and vows [broken] accidentally. Vows of incentive — how so? If a person was selling an article and said, “*Konam* that I do not let you have it for less than a *sela*,” and the other replied, “*Konam* that I do not give you more than a *shekel*” — both are agreed upon three dinars [one *sela* = two *shekel* = 4 dinars, the seller may sell it and the buyer may buy it, since they didn't mean to actually vow, rather, they were using it, as a negotiating tactic]. Rabbi Eliezer ben Yaakov said, Also, [a vow of incentive,] is the one [while

א אַרְבַּעַה נְדָרִים הִתִּירוּ חֻכְמַיִם, נְדָרֵי זְרוּזִין, וְנְדָרֵי הַבְּאִי, וְנְדָרֵי שְׁגָגוֹת, וְנְדָרֵי אֲנָסִים. נְדָרֵי זְרוּזִין בִּיַצֵּד, הִיָּה מוֹכֵר חֶפֶץ וְאָמַר קוֹנֵם שְׂאִינִי פוֹחַת לְךָ מִן הַסְּלַע, וְהִלָּה אֹמֵר קוֹנֵם שְׂאִינִי מוֹסִיף לְךָ עַל הַשְּׁקָל, שְׁנִיֵּהוּן רוֹצִין בְּשִׁלְשָׁה דִּינָרִין. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אָמַר, אֶף

רבנו עובדיה מברטנורא

א אַרְבַּעַה נְדָרִים. כּוֹלְהוּ מִפְּרֵשׁ לְהוּ וְאוּלַּי: קוֹנֵם שְׂאִינִי פוֹחַת לְךָ מִן הַסְּלַע. קוֹנֵם כְּבֵר זֶה עָלַי אִם אֲנִי פוֹחַת לְךָ מִן הַסְּלַע. וְהַסְּלַע הוּא ד' דִּינָרִים: עַל הַשְּׁקָל. הוּא חֲצִי סְלַע: שְׁנֵיהֶם רוֹצִים בְּשִׁלְשָׁה דִּינָרִים. וְלֹא הִיָּה בִּלְבָב לְשֵׁם נִדְרָא, אֲלֵא הַמוֹכֵר נִדְרָא לְזוֹר הַלּוֹקַח שְׂיוּסִיף דַּמִּים, וְכֵן הַלּוֹקַח כְּדֵי שִׁפְחוֹת הַמוֹכֵר בְּדַמֵּי הַמַּקַּח, הַלְּכָךְ לֹא הוּי נִדְרָא. וְאֵע"ג דְּדַבְרִים שְׁבִלְב אֵינִם דְּבָרִים, הִיָּכָא דְּמוֹכָחַא מִלְתָּא כִּי הִכָּא שְׁכָן דֶּרֶךְ כָּל מוֹכְרִין וְלוֹקְחִין לְעִשׂוֹת כֵּן, אֲזַלִּין בְּתַר דְּבָרִים שְׁבִלְב: ר"א בֶּן יַעֲקֹב אָמַר אֶף הַרוּצָה לְהַדִּיר אֶת חֲבִירוֹ כו'. מִפְּרֵשׁ בְּגַמְרָא דְּחִסּוּרֵי מַחְסָרָא וְהִכֵּי קַתְנֵי, הַרוּצָה

arguing with a friend who refuses to dine with him and] who wishes to subject his friend to a vow to eat with him [saying, “*Konam*— you are forbidden to benefit from me, if you do not dine with me.” And if one wants any of his vows not to have validity,] he should say, “Every vow which I may make in the future shall be null” [and his vows are then invalid], provided that he remembers this at the time of the vow. (2) Vows of exaggeration: When a person says, “*Konam* — [bread] be prohibited from me, if I did not see on the road as many as went forth from Egypt,” or “[*Konam*] if I did not see a serpent as large as the beam of an olive-press.” Vows in error: [if a person says, “*Konam*,] if I ate or drank,” and then he remembered that he had; or, “[*Konam*] if I eat or drink,” and then he forgot [his vow] and ate or drank; [or] “*Konam* be any benefit which my wife has from me, because she stole my purse or beat my child,” and it was subsequently learned that she had not beaten him nor stolen, [all these are vows in error]. If a person saw people eating [his] figs and he said to them, “Let the figs be [forbidden to you as] a *korban* to you,” and then discovered them to be his father and his brothers [whom he would not have prohibited], while others were with them too: the School of Shammai say, His father and brothers are permitted, but the rest are forbidden. The School of Hillel say, All are permitted. (3) Vows [broken] under pressure: If a person subjected his friend to a vow, to dine with him [saying, “You are forbidden to benefit from me if you do not eat with me”], and then he or his son fell sick, or a river [rising] prevented him [from coming to him]— these are

רבנו עובדיה מברטנורא

שיאכל חבירו אצלו ומסרב בו ומדירו, נדרי זרוזין הוא. והרוצה שלא יתקיימו נדריו כל השנה יעמוד בראש השנה, ויאמר כל נדר שאני עתיד לידור יהא בטל. ויעמוד בראש השנה לאו דוקא אלא ה"ה בכל עת שירצה ולכל זמן שיקבע: **ובלבד שיהיה זכור.** מן התנאי בשעת הנדר ודעתו על התנאי שיהיה קיים, או הנדר בטל. אבל אם לא נזכר מן התנאי בשעת הנדר ולא בתוך כדי דבור משעה שנדר, הנדר קיים. ואין צ"ל אם נזכר מן התנאי בשעת הנדר ודעתו שיהיה התנאי בטל והנדר קיים, דפשיטא שהנדר קיים. ומשפטי השבועות והנדרים שוין לדין זה. והלכה כרבי אליעזר בן עקיב: **ב נדרי הבאי.** גוזמא ושפת יתר, והוא בעצמו יודע שלא היה כך: **קונם אם לא ראיתי.** קונם עלי ככר זה אם לא ראיתי וכו'; **נדרי שיגגות.** אמר קונם עלי ככר זה: **אם אכלתי אם שתיתי ונזכר שאכל ושתה.** ובשעת הנדר היה סבור שלא אכל ולא שתה, לא היו נדר: **קונם שאיני אוכל לך ואיני שותה, ושכח ואכל ושתה.** דבשעה שהנדר חל שהוא בשעת האכילה והשתיה שכח את הנדר, מותר, דילפינן משבועה דכתיב (ויקרא ה) האדם משבועה, דבעינן שיהיה אדם בשעה שהשבועה חלה עליו, כלומר שיהיה זכור מן השבועה הדין בנדר: **קונם אשתי נהנית לי שגנבה את כסי.** היינו נדרי שיגגות, דכיון שנודע שלא גנבה לו נמצא שלא היה נדר: **אלו ואלו מותרין.** נדר שהותר מקצתו הותר כולו דאינו רוצה שיחול נדרו אלא כעין שנדר אותו, וכיון שמקצתו היה שוגג נתבטל כולו: **ג נדרי אונסין.** דמעיקרא לא היה בדעתו שיחול הנדר אם יעכבנו אונס, ובכחאי גוזמא שהדברים מוכיחים, דברים שכלב הוו דברים:

הרוצה להדיר את חברו שיאכל אצלו, אומר, כל נדר שאני עתיד לדור הוא בטל, ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר: **ב נדרי הבאי,** אומר קונם אם לא ראיתי בדרך הזה כיוצאי מצרים, אם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד. נדרי שיגגות, אם אכלתי ואם שתיתי ונזכר שאכל ושתה, שאני אוכל ושותה ושתה ושכח ואכל ושתה, אומר קונם אשתי נהנית לי שגנבה את כסי ושהכתה את בני ונודע שלא הכתו ונודע שלא גנבתו, ראה אותן אוכלים תאנים ואמר הרי עליכם קרבן ונמצאו אביו ואחיו. (ו)היו עמקה אחרים, בית שמאי אומרים, הן מתרין ומה שעמקן אסורין. ובית הלל אומרים, אלו ואלו מתרין: **ג נדרי אונסים,** הדירו חברו שיאכל אצלו, וחלה הוא או שחלה בנו או שעכבו

vows [broken] accidentally. (4) It is permissible to vow to murderers [robbers who kill if their demands are not met], robbers [who do not murder], and [self-appointed] tax officials that it [the produce which they demand] is *terumah*, even if it is not [in order to save it from them, since *terumah* is forbidden to a non-priest, its market value is less and hence not so attractive to the thief], or that it belongs to the royal house, even if it does not. The School of Shammai say, A person may make any kind of vow, except those supported by an oath [i.e., a person may not say, “May all my produce be forbidden to me by an **oath**, if it is not *terumah*”], but the School of Hillel say, Even those with an oath [are permitted]. The School of Shammai say, A person may not volunteer to vow [if the murderer does not demand a vow as an assurance, a person may not offer to vow on his own accord], and the School of Hillel say, He may volunteer. The School of Shammai say, [He may vow] only as far as he [the murderer, etc.] makes him vow; and the School of Hillel say, Even what he does not make him vow. E.g., if he [the robber] said to him, “[Repeat after me and] say, ‘*Konam* be any benefit my wife has from me,’” and he said, “*Konam* be any benefit my wife and children have from me”— the School of Shammai say, His wife is permitted, but his children are forbidden; and the School of Hillel say, Both are permitted. (5) [If a person, upon seeing a storm coming, says] “Let these saplings be *korban* [i.e., consecrated] if they are not uprooted;” or [upon seeing a fire-storm coming, says,] “Let this garment be *korban* if it is not consumed,” they [are consecrated and] must be redeemed [before being permitted for secular use]. [However, If he said,] “Let these saplings be *korban* until they are uprooted;” or “Let this garment be *korban* until it is consumed,” they cannot be

נהר, הרי אלו נדרי אגסי: ד נודרין להרגין ולחרמין ולמוכסין שהיא תרומה אף על פי שאינה תרומה, שהן של בית המלך אף על פי שאינן של בית המלך. בית שמאי אומרים, בכל נודרין, חוץ מבשבועה ובית הלל אומרים, אף בשבועה. בית שמאי אומרים, לא יפתח לו בנדר. ובית הלל אומרים, אף יפתח לו. בית שמאי אומרים, במה שהוא מדירו. ובית הלל אומרים, אף במה שאינו מדירו. כיצד, אמרו לו אמור קונם אשתי נהנית לי ואמר קונם אשתי ובני נהנין לי. בית שמאי אומרים, אשתו מתרת ובניו אסורין. ובית הלל אומרים, אלו ואלו מתרין: ה הרי נטיעות האלו קרבן אם אינן נקצצות, טלית זו קרבן אם אינה נשרפת, יש להן פדיון. הרי נטיעות האלו קרבן עד שיקצצו,

רבנו עובדיה מברטנורא

ד להרגין. לטטים שהורגין האדם ונוטלין את ממונו: ולחרמין. גולנים שאינם הורגים. ולא זו אף זו קתני: ולמוכסין. במוכס העומד מאליו. אבל מוכס שהעמידו המלך, בין מלך ישראל בין מלך גוי ולוקח דבר קצוב בחוק המלכות דינא דמלכותא דינא ואסור לברוח מן המכס וכל שכן שאסור לידור ולישבע לו לשקר: שהן של תרומה. אע"פ שהורגין וגוזלין, אין אוכלין דבר האסור. אי נמי, תרומה לא חשיבא להו מתוך שאינה נאכלת אלא לכהנים טהורים נמכרת בוול הרבה: לא יפתח לו בנדר. אם לא שאל ממנו האנס שידור לא יתחיל הוא בנדר: במה שהוא מדירו. אם שאל ממנו האנס לידור לא ידור לו אלא במה ששאל בלבד, ולא ידור לו בדבר אחר. וכל הני ארבעה נדרים דתנא במתניתין, דין הנדרים והשבועות שוים, ומה שמותר בנדר מותר בשבועה ואין צריכים התרה, חוץ מנדרי זירוזין בלבד שצריכים התרה מדברי סופרים, לפיכך השבועה אסורה בהם: ה הרי נטיעות האלו קרבן אם אינן נקצצות. ראה רוח סערה באה וירא שמא יקצצו נטיעותיו ואמר הרי אלו קרבן אם אינן נקצצות. או שראה דליקה נפלה בעיר וירא על טליתו שמא תשרף ואומר הרי זו קרבן אם לא תשרף: יש להם פדיון. כשאר הקדשות, ויפדו ויקנה בדמיהן קרבן. דכיון דלא

redeemed [since even if they are redeemed they always revert to their consecrated state until the saplings are uprooted, in which case, no redemption is required anyway]. (6) The one who vows [not to benefit] from seafarers, may benefit from land-dwellers; [not to benefit] from land-dwellers, he is forbidden [to benefit] from seafarers [as well], because seafarers are included in [the term] “land-dwellers;” [when one vows not to benefit from seafarers] not [to be included in the prohibition are] those who [merely] travel [short distances by sea, as] from Acco to Jaffa, rather, only those [seafarers] who sail away great distances [from land]. (7) The one who vows [not to benefit] from those who see the sun, is forbidden [to benefit] from the blind as well, because he meant, “those whom the sun sees.” (8) The one who vows [not to benefit] from the black-haired, may not [benefit] from the bald and from the gray-haired, but he may [benefit] from women and from children, because only men are called “black-haired” [because women always cover their hair, and therefore would be referred to as “those with covered hair,” and children may go about bareheaded, and therefore would be referred to as “the bareheaded”]. (9) The one who vows [not to benefit] from *yelodim* [i.e., those already born] may [benefit] from *noladim* [i.e., those to be born]; [if he vows not to benefit] from *noladim*, he may not [benefit] from *yelodim* [i.e., those to be born, as well as *noladim*, the term *noladim* include both those to be born and those already born]. Rabbi Meir permitted [the one who vowed not to benefit from *noladim*] from *yelodim* [just as the one who vows *yelodim* is permitted *noladim*], but the Sages say, [When he vows *noladim*] he means all whose nature it is to be born [i.e., not hatched, and therefore, the Sages include in the term “*noladim*” both those already born and those who will be born]. (10) The one who vows

רבנו עובדיה מברטנורא

אמר הרי הן עלי בקרבן לאו למיסרינהו עליה בקרבן איכוין אלא שיהיו לקנות בדמיהן קרבן: אין להם פדיון. אלא הנמעות נתפסין בקדושה והנטיעות חזרות להיות קדושות, דכיון דאמר עד שיקצצו, הכי קאמר, לכשאפרם יחזרו ויקדשו עד שיקצצו: ו מותר ביושבי יבשה. שאין דרכם לרדת בים: בכלל יושבי יבשה. שסופם לרדת ולישב ביבשה: לא כאלו ההולכים מעכו ליפו. אית דמפרשי לה הכי, הא דתנן ברישא דמתניתין הנודר מיורדי הים מותר ביושבי יבשה דמשמע הא ביורדי הים אסור, לא כאלו ההולכים מעכו ליפו, שהנודר מיורדי הים אינו אסור בהם, דמשום דרך מועט כזה לא מקרו יורדי הים. ואית דמפרשי, לא כאלו ההולכים מעכו ליפו בלבד דבכלל יורדי הים הם ליאסר וגם יושבי יבשה מקרו, אלא אף במי שדרכו לפרש, לפי שסופו לירד ליבשה: ז מי שהחמה רואה אותו. מדלא קאמר מן הרואים: אסור בקרחים ובבעלי השיבות. מדלא קאמר בבעלי השער: שאין נקראים שחורי הראש אלא אנשים. לפי שהאנשים פעמים מכסים ראשם ופעמים מגלים ומשחרות ראשם ניכר שהם אנשים, אבל נשים לעולם הולכות וראשם מכוסה. והקטנים בין זכרים בין נקבות הולכין בגילוי הראש ואינם ניכרים בין זכר לנקבה, ומשום הכי לא אקרו שחורי הראש אלא האנשים הגדולים: ט מן הילודים. משמע שנולדו כבר: מן הנולדים. משמע העתידין להולד: מן הנולדים רבי מאיר מתיר אף בילודים. בגמרא מפרש דחסורי מחסרא והכי קתני, מן הנולדים אסור בילודים, ר"מ אומר אף הנודר מן הנולדים מותר בילודים, כי היכי דהנודר מן הילודים מותר בנולדים: אלא ממי שדרכו להוליד.

טלית זו קרבן עד שתשרף, אין להם פדיון: ו הנודר מיורדי הים, מותר ביושבי היבשה. מיושבי היבשה, אסור ביורדי הים, שיורדי הים בכלל יושבי היבשה. לא כאלו שהולכין מעכו ליפו, אלא במי שדרכו לפרש: ז הנודר מרואי החמה, אסור אף בסומין, שלא נתפסן זה אלא למי שהחמה רואה אותו: ח הנודר משחורי הראש, אסור בקרחין ובבעלי שיבות, ומתיר בנשים ובקטנים, שאין נקראין שחורי הראש אלא אנשים: ט הנודר מן הילודים, מתיר בנולדים. מן הנולדים, אסור בילודים. רבי מאיר מתיר אף בילודים. וחקמים אומרים, לא נתפסן זה אלא במי שדרכו להוליד: י הנודר משובתי שבת, אסור

[not to benefit] from those who rest on the Sabbath, is forbidden [to benefit] both from Israelites and Kutim [Samaritans]. If he vows [not to benefit] from garlic eaters, he may not benefit from Israelites and Kutim [it was customary for them to eat garlic on Friday evenings]; [if he vows not to benefit] from those who go up to Jerusalem [for the three Festivals], he is forbidden [to benefit] from Israelites, but permitted [to benefit] from Kutim. (11) [If a person says,] “*Konam* that I do not benefit from the children of Noach,” he may benefit from Israelites [who are now called after Avraham, and not after Noach], but [may] not [benefit] from non-Jews. [If a person says, “*Konam* that I do not benefit from the seed of Avraham,” he is forbidden [to benefit] from Israelites, but is permitted [to benefit] from non-Jews [even if they are descended from Avraham, because only the descendants of Yaakov are called “the **seed** of Avraham”]. [If a person says, “*Konam* that I do not benefit from Israelites,” [if he wishes to do business with Israelites,] he must purchase [from them] for more [than their worth] and sell [to them] for less [than their worth; if he trades with them on ordinary terms, he is benefitting from them]. [If a person says, “*Konam* if Israelites benefit from me,” he must buy [from them] for less and sell [to them] for more [than their worth, if they consent to this]. “[*Konam* that I may not benefit from them, nor they from me,” he may benefit only from non-Jews. [If a person says, “*Konam* that I do not benefit from the uncircumcised,” he may benefit from uncircumcised Israelites [e.g., Israelites who for medical reasons were uncircumcised] but not from circumcised non-Jews; “[*Konam* that I do not benefit from the circumcised,” he is forbidden to benefit from uncircumcised Israelites but not from circumcised non-Jews, because “uncircumcised” is a term applicable only to non-Jews, as it is said, “For all the nations are uncircumcised and all the House of Israel are uncircumcised in the heart,” (Jeremiah 9:25) and it is said “And this uncircumcised Philisti shall be [as one of them],” (I

בישראל ואסור בכותים. מאוכלי שום, אסור בישראל ואסור בכותים. מעולי ירושלים, אסור בישראל ומתן בכותים: **א** קונם שאיני נהנה לבני נח, מתן בישראל ואסור באמות העולם. שאיני נהנה לזרע אברהם, אסור בישראל ומתן באמות העולם. שאיני נהנה לישראל, לוקח ביותר ומוכר בפחות. שישראל נהני לי, לוקח בפחות ומוכר ביותר אם שומעין לו שאיני נהנה להן והן לי, יהנה לנכרים. קונם שאיני נהנה לערלים, מתן בערלי ישראל ואסור במולי האמות. קונם שאיני נהנה למולים, אסור בערלי ישראל ומתן במולי האמות, שאין הערלה קרויה אלא לשם הגוים, שנאמר (ירמיה ט) כי כל הגוים ערלים וכל בית ישראל ערלי לב, ואומר (שמואל א יז) והיה

רבנו עובדיה מברטנורא

כגון אדם ובהמה, לאפוקי עופות ודגים שאין מולידים אלא מטילים ביצים: **א** מאוכלי שום. אחד מעשר תקנות שתיקן עזרא שיהיו אוכלים שום לילי שבת, מפני שמרבה הזרע ולילי שבת הוא זמן עונה של תלמידי חכמים: **ומותר בכותים**. שאינן עולים לרגל. ואע"ג דמדאורייתא הוא, מפני שהם שונאים ירושלים ובחרו להם הר גריזים: **א** מותר בישראל. שיצאו מכלל בני נח: **ואסור באומות העולם**. ואפילו באותם שהם מזרע אברהם: **אסור בישראל**. וגרים נמי בכלל זרע אברהם נינהו, דכתיב (בראשית י"ז) כי אב המון גוים נתתיך: **ומותר באומות העולם**. ואפילו באותם שהם מזרע אברהם, דלא אקרו זרע אברהם אלא בני יעקב בלבד, דכתיב (שם כ"א) כי ביצחק יקרא לך זרע, ביצחק ולא כל יצחק: **שאיני נהנה לישראל**. משל ישראל: **שאיני ישראל נהנים לי**. משלי: **ומוכר ביותר אם שומעין לו**. גרסינן. כלומר ימכור הדבר ביותר מכדי שויו אם ירצה חבירו לשמוע לו, ולקנות ממנו החפץ ביותר ממה ששוה: **לערלים**. דעתו על מי שאינו מאמין בברית מילה: **למולים**. המאמינים בברית מילה: **מותר בערלי ישראל**. כגון

Samuel 17:36) and it is said, “Lest the daughters of the Philistines rejoice, lest the daughters of the uncircumcised triumph.” (II Samuel 1:20) Rabbi Elazar ben Azariah said, The foreskin is loathsome, since it is a term of reproach for the wicked, as it is said, “For all the nations are uncircumcised and all the House of Israel are uncircumcised in the heart.” Rabbi Yishmael said, Great is [the commandment of] circumcision, since thirteen covenants were made through it [the word “covenant” appears 13 times in the passages in which Avraham is commanded to circumcise himself (Genesis 17)]. Rabbi Yose says, Circumcision is [a] great [precept], for it overrides [the severity of] the Sabbath [since it

is performed on the Sabbath, even though it entails otherwise prohibited labor]. Rabbi Yehoshua ben Karchah says, Great is [the commandment of] circumcision, for which Moshe did not have [his punishment] suspended for even a single hour. Rabbi Nechemiah said, Great is [the commandment of] circumcision, since it supersedes the laws of leprosy [a leprous spot on the foreskin may be cut off together with it]. Rebbi says, Great is circumcision, for [despite] all the commandments which Avraham fulfilled, he was not called “perfect” until he circumcised himself, as it is said, “Walk before me, and be perfect.” (Genesis 17:1) Another explanation: great is circumcision, for if it were not for it, the Holy One, blessed be He, would not have created the universe, as it is said, “Thus says the Lord, But for My covenant by day and night [i.e., circumcision], I would not have appointed the ordinances of heaven and earth.” (Jeremiah 33:25)

רבנו עובדיה מברטנורא

מי שמתו אחיו מחמת מילה: ואסור במולי אומות. כגון ערבי מהול וגבעוני מהול: שלש עשרה בריתות. נאמרו בפרשת מילה שנאמרה לאברהם: שהיא דוחה את השבת. דכתיב (ויקרא יב) וביום השמיני ימול בשר ערלתו, ואפילו בשבת: שהיא דוחה את הנגעים. ודרשינן ימול, ואפילו במקום בהרת, ואין כאן משום קוצץ בהרתו שהוא בלא דהשמר בנגע הצרעת (דברים כ"ד):

Gemara Nedarim 32a

Now this [statement, that heaven and earth could not endure without circumcision] conflicts with Rabbi Eliezer's: for Rabbi Eliezer said, Great is the Torah; since [if not] for it, the heaven and earth could not endure, as it is written, “But [if not] for My covenant by day and night, I would not have appointed the ordinances of heaven and earth.” (Jeremiah 33:25) Rabbi Avahu said in Rabbi Elazar's name:

הפלשתי הערל הזה, ואומר (שמואל ב א) פן תשמחנה בנות פלשתים, פן תעלזנה בנות הערלים. רבי אלעזר בן עזריה אומר, מאוסה הערלה שנתגנו בה הרשעים, שנאמר, כי כל הגוים ערלים. רבי ישמעאל אומר, גדולה מילה שנכרתו עליה שלש עשרה בריתות. רבי יוסי אומר, גדולה מילה, שדוחה את השבת החמורה. רבי יהושע בן קרחה אומר, גדולה מילה, שלא נתלה לו למשה הצדיק עליה מלא שעה. רבי נחמיה אומר, גדולה מילה, שדוחה את הנגעים. רבי אומר, גדולה מילה, שכל המצות שעשה אברהם אבינו לא נקרא שלום, עד שמל, שנאמר (בראשית יז), התהלך לפני יהוה תמים. דבר אחר, גדולה מילה, שאלמלא היא, לא ברא הקדוש ברוך הוא את עולמו, שנאמר (ירמיה לג), כה אומר יי אם לא בריתי יומם ולילה, חקות שמרים וארץ לא שמתי:

גמרא נדרים דף לב.

ופליגא דרבי אליעזר גדולה תורה שאלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר (ירמיה לג) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי. אומר רבי אבהו אומר רבי אלעזר מפני מה נענש אברהם אבינו

Why was our father Avraham punished and his children enslaved in Egypt for two hundred and ten years? Because he pressed scholars into his service, as it is written, “He armed his dedicated servants [i.e., those dedicated to Torah study] born in his own house.” (Genesis 14:14) Shmuel said, Because he went too far in testing the attributes [i.e., the promises] of the Lord, as it is written, “[And he said, Lord God,] how shall I know that I shall inherit it?” (Genesis 15:8) Rabbi Yochanan said, Because he prevented men from entering beneath the wings of the *Shekhinah*, as it is written, “[And the king of Sodom said to Avraham,] Give me the persons, and take the goods for yourself;” (Genesis 14:21) [by not taking the persons, Avraham forewent the opportunity to convert them]. “And he armed his trained servants, born in his own house.” Rav said, He equipped them by [teaching them] the Torah. Shmuel said, He made them bright with gold [i.e., he rewarded them for accompanying him]. “[His trained men ...] three hundred and eighteen.” (ibid., verse 14) Rabbi Ammi bar Abba said, Eliezer outweighed them all. Others say, It was Eliezer, for this is the numerical value of his name. Rabbi Ammi bar Abba also said: Avraham was three years old when he acknowledged the Creator, for it is written, “Because [in Hebrew, *ekev*] Avraham obeyed my voice.” (Genesis 26:5) The numerical value of *ekev* is 172 [which means that Avraham obeyed God’s voice for 172 years out of a total of 175 years of his life]. Rabbi Ammi bar Abba also said, The numerical value of *ha-satan* [satan] is 364 [indicating he has the power to seduce man only 364 days during the year; on the 365th day, Yom Kippur, he is powerless]. Rabbi Ammi bar Abba also said, [First] “Avram” [with the numerical value of 243] is written, then “Avraham” [with the numerical value of 248]: at first God gave him mastery over 243 limbs, and later over 248, the additional ones being the two eyes, the two ears, and the membrum. Rabbi Ammi bar Abba also said, What is the meaning of, “There is a little city ...?” (Ecclesiastes 9:14) “A little city” refers to the body; and “a few men within,” (ibid.) to the limbs; “and there came a great king against it and besieged [it],” (ibid.) to the evil inclination; “and built great bulwarks against it,” (ibid.) to sin; “Now there was found in it a poor wise man,” (ibid., verse 15) to the good inclination; “and he, by his wisdom, delivered the city,” (ibid.) to repentance and good deeds; “yet no man remembered that same poor man,” (ibid.) for when the evil inclination gains dominion, no one remembered the good

ונשתעבדו בניו במצרים מאתים ועשר שנים מפני שעשה אנגריא בתלמידי חכמים שנאמר (בראשית יד) וירק את חניכיו ילידי ביתו. ושמואל אמר מפני שהפריז על מדותיו של הקדוש ברוך הוא שנאמר (שם טו) במה אדע כי אירשנה. ורבי יוחנן אמר שהפריש בני אדם מלהכנס תחת כנפי השכינה שנאמר (שם יד) תן לי הנפש והרכוש קח לך. וירק את חניכיו ילידי ביתו. רב אמר שהוריקן בתורה ושמואל אמר שהוריקן בזהב. שמונה עשר ושלוש מאות אמר רבי אמי בר אבא אליעזר כנגד כלם. איכא דאמרי אליעזר הוא דחושבניה הכי הוי. אמר רבי אמי בר אבא: בן שלש שנים הפיר אברהם את בוראו שנאמר: עקב אשר שמע אברהם בקולי. חושבניה מאה ושבעין ותריין. ואמר רבי בר אבא: השטן בחושבנה תלת מאה ושתין וארבעה. ואמר רמי בר אבא: כתיב אברהם וכתיב אברהם. בתחלה המליכו הקדוש ברוך הוא על רמ"ד איברים ולבסוף המליכו על רמ"ח איברים ואלו הן: שתי עינים ושתי אזנים וראש הגויה. ואמר רבי בר אבא מאי דכתיב (קהלת ט) עיר קטנה ואנשים וגו'. עיר קטנה זה הגוף. ואנשים בה מעט, אלו איברים. ובא אליה מלך גדול וסבב אותה, זה יצר הרע. ובנה עליה מצודים וחרמים, אלו עונות. ומצא בה איש מסכן וחקם, זה יצר טוב. ומלט הוא את העיר בחקמתו, זו תשובה ומעשים טובים ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא דבשעת יצר הרע לית דמדכר לה

inclination. “Wisdom strengthens the wise more than ten mighty ones which are in the city:” (Ecclesiastes 7:19) “Wisdom strengthens the wise” refers to repentance and good deeds; “more than ten mighty ones” namely, the two eyes, two ears, two hands, two feet, the membrum, and the mouth [i.e., repentance and good deeds enable a person to overcome the evil desires of all these]. Rabbi Zechariah said in the name of Rabbi Yishmael, The Holy One, blessed be He, intended to bring out the priesthood from [the seed of] Shem, as it is written, “And he [Malkitzedek identified with Shem] was the priest of the Most High to God.” (Genesis 14:18) But because he gave

precedence in his blessing to Avraham over God, He immediately gave it [the priesthood] to Avraham; as it is written, “And he blessed him and said, Blessed be Avram of the most high God, Possessor of heaven and earth, and blessed be the most high God.” (ibid., verses 19-20) Avraham said to him, “Is the blessing of a servant to be given precedence over that of his master?” Immediately it [the priesthood] was given to Avraham, as it is written, “The Lord said to my lord, Sit at my right hand, until I make your enemies your footstool,” (Psalms 110:1) which is followed by, “The Lord has sworn, and will not repent, you are a priest forever, after the order of Malkitzedek” (ibid., verse 4) [meaning] because of the words of Malkitzedek [giving precedence to Avraham]. Therefore it is written, “And he was a priest of the Most High God,” [implying that] he was a priest, but not his seed.

זוהר אמור דף קג עב

רבי אלעזר פתח ואמר (ירמיה ב) כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעורייך וגו'. האי קרא על כנסת ישראל אתמר בשעתא דהות אזלא במדברא עמהון דישראל. זכרתי לך חסד דא עננא דאתהון דנטלא בהמש אחרנין דאתקשרו עלך ונהירו עלך. אהבת בלולותיך דאשתכללו לך (ס"א וכלהו אשתכללו בך) ואעטרו לך ואתקיננו לך ככלה דתעדי תכשימאה. וכל בך למה. בגין לכתד אחרי במדבר בארץ לא זרועה תא חזי בשעתא דבר נש יתיב במדורא דא צלא מהימנותא שכינתא פרסא גדפאה עליה מלעיילא ואברהם וחמשה צדיקאי אחרנין שוין מדוריהון עמיה הדיא הוא דכתיב בסכת תשבו שבעת ימים. שבעת ימים כתיב ולא בשבעת הימים. כגונא דא כתיב (שמות לא) כי ששת ימים עשה ה' את השמים וגו'. ובעי בר נש למחדי בכל יומא ויומא באנפין נהירין באושפיון אליו דשרין עמיה. ואמר רבי אבא כתיב בסכות תשבו שבעת ימים ולכתר ישבו בסכת בקדמיתא תשבו ולכתר ישבו. אלא קדמאה לאושפיו תנינא לבני עלמא. קדמאה לאושפיו כי הא דרב המנונא סבא כד הוה עיל לספה הוה חדי וקאים על פתחא דספה מלגאו ואמר נזמן לאושפיון מסדר (נ"א נסדר) פתורא וקאים על רגלוהי ומברך ואמר בסכת תשבו שבעת ימים תיבו אושפיון עלאין תיבו אושפיון מהימנותא תיבו ארים

ליצור טוב (ז) והחכמה תעזו להכם מעשרה שליטים שתי עינים ושתי אזנים ושתי ידיים ושתי רגלים וראש הגויה ופה. אמר רבי זכריה משום רבי ישמעאל: בקש הקדוש ברוך הוא להוציא כהנה משם שנאמר (בראשית יד) והוא כהן לאל עליון. כיון שהקדים ברכת אברהם לברכת המקום הוציאה מאברהם שנאמר ויברכהו ויאמר ברוך אברהם לאל עליון קונה שמים וארץ וברוך אל עליון. אמר לו אברהם: וכי מקדימין ברכת עבד לברכת קוננו? מדן נתנה לאברהם שנאמר (תהלים קי) נאם ה' לאדוני שב לימיני עד אשית אויביך הדום לרגליך. ובתריה כתיב: נשבע ה' ולא ינחם אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק על דבורו של מלכי צדק והינו דכתיב והוא כהן לאל עליון. הוא כהן ואין ירעו כהן:

(ס"א אסח) ידוי וחדוי ואמר וזכאה חולקנא וזכאה חולקיהון דישראל דכתיב (דברים לב) כי חלק ה' עמו וגומר והוה יתיב תנינא לבני עלמא דמאן דאית ליה חולקא בעמא ובארעא קדישא יתיב בצלא דמהימנותא לקבלא אושפיוזין למחדוי בהאי עלמא ובעלמא דאתי ובעי למחדוי למסכני מאי טעמא בגני דחולקא דאנו אושפיוזין דזמין דמסכני הוא:

Yosef Le-Chok

Ethical Teaching:

Sha'arei Teshuvah, Page 32d

The repentance of one who speaks evil is difficult, after he has taught his tongue to speak falsehood and has sent out his mouth in wickedness. Because he is so accustomed to this, he does not control his spirit. It is as though his tongue caused the thought. This idea is expressed by the verse, "Your tongue thinks of destruction." (Psalms 52:4) And it says, "The lips of a fool will swallow him." (Ecclesiastes 10:12) And it says, "The mouth of a fool is *mechitah* to him." (Proverbs 18:7) The word *mechitah* means fear and terror. In other words, the fool is afraid and terrified of the threat of his tongue, lest he be entrapped by it, just as he fears his enemy, because his lips are not under his control. Furthermore, his sin is minimized in his eyes because he says, "It is only the words of the lips." He does not pay attention to the many damages that he causes. And consequently, he will not repent of his evil way. And if he does repent, his repentance will not be complete, since he does not realize the extent of his sin. For true repentance to be cleansed of such a great sin, requires the anguish to burn in his soul like the burning of a fire. Shlomoh, peace be upon him, said, "A proud sinner, scorner is his name; acts in arrogant wrath." This means that one who scorns, purposely sins, inflicting with his tongue, through pride, conceit, anger and rage. Do not say that he strikes only with his tongue and not in deed. Rather, know that he acts purposely, in anger and in sin. That is, if he could not strike his enemy by his tongue but could strike him in deed, he will strike in anger and will not pity him. The Sages, of blessed memory, said similarly

יוסף לחוק

מוסר

שערי תשובה לרבינו יונה דף לב עד

בעל הלשון תשובתו קשה אחרי אשר למד לשונו דבר שקר ופיו שלח ברעה ומרב ההרגל איננו שליט ברוחו. וכאלו לשונו גרם המחשבה בענין שנאמר (תהלים נב) הוות תחשלב לשונך. ונאמר (קהלת י) שפתי כסילים תבלענו ונאמר (משלי יא) פי כסיל מחתה לו מחתה לשון יראה ומגור רצונו לומר כי הכסיל ירא ויגר מזעם לשונו פן יוקש בו כאשר ירא מאויבו כי אין שפתי ברשותו. גם חטאו נקל בעיניו כי יאמר אך דבר שפתיים הוא ולא פנה אל נזקי הרבים על פן לא ישוב מדרך הרעה ואם שוב ישוב אין תשובתו שלמה כי לא יפיר גדל חטאו כי התשובה השלמה להנקות מפשע רב כי יקד יקוד היגון בנפשו ביקוד אש ואמר שלמה עליו השלום (משלי כא) זד יהיר ליץ שמו עושה בעברת זדון פרוש הלץ אשר גבר זדונו להכות בלשונו בגאותו וגאונו ועברתו וחרונו אל תאמר כי בלשונו לבד יפה ולא במעשה כי ידוע תדע כי הוא עושה בעברת זדון רצונו לומר כי אם לא יוכל להכות את אויבו בלשונו ויוכל הכות בו במעשה יפה בעברה ולא יחמל כאשר אמרו זכרונם לברכה בענין דואג כי

concerning Doeg. When Shaul commanded to attack the *kohanim*, and his men refused to strike them, Shaul said to Doeg, “You struck with your tongue [i.e., you informed on them], you strike with your sword.” As it says, “You

turn around and attack the priests.” (I Samuel 22:18)

בְּאֶשֶׁר צִוָּה שְׂאוּל לְהַכּוֹת בְּכֹהֲנֵי וַיִּמָּאֲנוּ
אֲנָשָׁיו לְהַכּוֹתָם אָמַר לְדוֹאֵג אֶתְּהָ הַכֵּיתָ
בְּלִשׁוֹן, אֶתְּהָ תִכֶּה בְּחֶרֶב, שְׁנֵאמַר (ש"א כב)
סוּב אֶתְּהָ וּפְגַע בְּכֹהֲנֵי:

Practical Law:

Rambam, Laws of Blessings, Chapter 7

(1) One should not place raw meat on bread [thereby making the bread unappetizing], pass a full cup over bread [it may spill], or prop up a pot with bread. One should not throw bread, pieces [of meat], or foods that have no peel, such as berries, grapes, or figs, because they become repulsive. It is permitted to make wine flow through pipes at weddings. Dried grain and nuts may be thrown before them [the bride and groom] in the summer, but not in the rainy season, because they become repulsive. Hands may not be washed with wine, be it undiluted or diluted. Nor may any other food or beverages be wasted in a disrespectful and careless manner. (2) It is forbidden for guests to take anything from that which is in front of them and give it to a son or daughter of the host, lest the host become embarrassed because he possesses only that which he has set before them and the children are now taking it and leaving. A person may not send his friend a barrel of wine with oil floating on its surface, since he may have sent him a barrel that is completely of wine yet his friend mistakes it for a barrel of oil, and in reality, the oil is only on the surface. His friend may then invite guests [assuming that he has the oil,] and be embarrassed. In the same way, anything similar that may lead to embarrassing the hosts of a meal are forbidden.

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ז

א אין מניחין בשר חי על הפת. ואין מעבירין
בוט מלא על הפת ואין סומכין את הקערה
בפת. ואין זורקין את הפת. ולא את החתיכות
ולא האוכלין שאין להן קליפין. כגון תותים
וענבים ותאנים מפני שהן נמאסין. ומתן
למשך את היין בצנורות בבתי חתנים וזורקין
לפניהם קליות ואגוזים בימות החמה אבל לא
בימות הגשמים מפני שנמאסין ואין נוטלין
דיהן ביין בין חי בין מזוג וכן אין מפסידין
שאר אוכלין ומשקין דרך בויי ובעיטה: באסור
לאורחים לטל כלום ממה שלפניהם ולתן ביד
בנו או בתו של בעל הבית שמא יתבייש בעל
הסעדה שהרי אין לו אלא מה שהביא
לפניהם ונמצאו הקטנים נוטלים אותם
והולכים. לא ישלח אדם לחברו חבית יין
ושמן צף על פיה שמא ישלח לו אדם חבית
שבלה יין וידמה שהוא שמן ושמן הוא שעל
פניה בלבד ויזמן אורחים ויתבייש וכן כל
ביוצא בדברים אלו המביאים לידי בושה
לבעלי הסעדה אסורים: